

GEOLOGICZNO-PALEONTOLOGICZNE KOLEKCJE INSTYTUTÓW NAUKOWYCH I MUZEÓW W POLSCE

UKD 55+56:069.5:[061.6+069.02(063.8)](43..

W 1974 r. na I Naukowej Konferencji Paleontologów we Wrocławiu, jednym z poruszanych zagadnień była sprawa dokumentacji kolekcji geologiczno-paleontologicznych znajdujących się w instytutach naukowych i muzeach. Mamy bowiem liczne i bardzo cenne kolekcje, brak jednak ogólnodostępnej informacji m. in. o liczebności zbiorów, stanie zachowania itp. To niezmiernie ważne zagadnienie powinno stać się obecnie przedmiotem szczególnej uwagi i troski wszystkich instytucji krajowych mających tego rodzaju zbiory.

W związku z powyższym powołano (na okres 1 roku) Komisję Geologicznych Kolekcji Dokumentalnych przy Paleontologicznej Sekcji Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Komisji tej powierzono przede wszystkim zadanie zorientowania się w ogólnym stanie zbiorów dokumentalnych w skali całego kraju, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia ich zabezpieczenia, zinwentaryzowania oraz skatalogowania.

W skład Komisji, której przewodniczącym został dr S. Czarniecki (Zespół Pracowni ZNG, Kraków), weszli przedstawiciele kilku geologiczno-paleontologicznych placówek naukowych oraz muzeów mających znaczne zbiory skamieniałości, tj. mgr J. Zwierz (Instytut Geologiczny, Warszawa), dr T. Maryańska (Muzeum Ziemi PAN), dr M. Klepura (Zakład Paleozoologii PAN, Warszawa), mgr Z. Martini (Zespół Pracowni ZNG, Kraków), mgr A. Skalski (Muzeum Okręgowe, Częstochowa).

Komisja Geologicznych Kolekcji Dokumentalnych odbyła 3 posiedzenia, których tematem były:

- sieć placówek mających geologiczno-paleontologiczne kolekcje dokumentalne oraz zasady ich gromadzenia;
- inwentaryzacja, katalogowanie i udostępnianie zbiorów dokumentalnych w placówkach naukowych;
- wyposażenie kadrowe, finansowe i techniczne działu zbiorów dokumentalnych w placówkach naukowych.

Posiedzenia komisji odbyły się kolejno w 3 ośrodkach naukowych ze stałymi zbiorami geologiczno-paleontologicznymi, nieprzerwanie uzumieknianymi i wzbogacanymi, a mianowicie: Muzeum Instytutu Geologicznego w Warszawie, Muzeum ZNG w Krakowie, Muzeum Ziemi PAN w Warszawie. Na posiedzeniach tych, poza członkami Komisji, uczestniczyli członkowie zarządu sekcji oraz przedstawiciele placówek

naukowych mających kolekcje geologiczno-paleontologiczne, jak: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Zakład Zoologii Systematycznej i Doświadczalnej — Kraków, Uniwersytet im. B. Bieruta — Wrocław.

W wyniku działalności komisji stwierdzono, że odczuwa się brak dokładniejszego rozeznania w ilości zgromadzonych dotychczas w Polsce geologiczno-paleontologicznych kolekcji dokumentalnych. Prawie każdy ośrodek naukowy prowadził w miarę swoich możliwości — według przez siebie wypracowanych metod — inwentaryzację zbiorów, niemniej jednak brak dostępnej informacji o tym, gdzie i jakie zbiory naukowe się znajdują. Dotyczy to szczególnie zbiorów starych, tym samym niezmiernie cennych. Ponadto stan zachowania, stopień uporządkowania i zabezpieczenia tych kolekcji jest w większości wypadków daleki od zadowalającego, na co mają niemały wpływ przede wszystkim trudności kadrowe, finansowe oraz lokalowe, jakie odczuwają działy zbiorów dokumentalnych poszczególnych placówek.

Stwierdzono, że lepsza sytuacja pod tym względem jest zaledwie w kilku placówkach naukowych na terenie Polski, szczególnie w tych, które dysponują odpowiednim lokalem oraz częściowo kadrami sprawującą opiekę nad zbiorami naukowymi. Należy tu wymienić przede wszystkim Muzeum Instytutu Geologicznego (łącznie z oddziałami terenowymi), które od 1950 r. prowadzi inwentaryzację i katalogowanie zbiorów a w 1966 r., jako jedyne w Polsce, przystąpiło do publikacji katalogów zbiorów paleontologicznych. Obecnie wszystkie zbiory paleontologiczne Muzeum Instytutu Geologicznego są już skatalogowane.

Muzeum Ziemi w Warszawie prowadzi sprawnie inwentaryzację bogatych zbiorów paleontologicznych od kilkunastu lat. Muzeum ZNG PAN w Krakowie oraz Zakład Paleozoologii PAN w Warszawie (mimo znacznych trudności lokalowych) podjęły te prace kilka lat temu.

Komisja zakończyła swoje prace w 1975 r., przedstawiając Zarządowi Sekcji Paleontologicznej PTG propozycje uchwał dotyczących charakteru i znaczenia geologiczno-paleontologicznych kolekcji dokumentalnych, obowiązku ich gromadzenia przez poszczególne instytucje naukowe oraz zinwentaryzowania i właściwego zabezpieczenia.

Geologiczno-paleontologiczne kolekcje dokumentalne zostały określone jako zbiór okazów, który stał się podstawą do wyłonienia opublikowanej pracy naukowej i stanowi jej materialną dokumentację. W skład tych kolekcji wchodzi okazy typowe, które stanowią wspólne dobro nauki, a nie danej instytucji lub osoby prywatnej. Przy publikowaniu prac naukowych powinna być przestrzegana obowiązująca zasada umieszczania w publikacji informacji o miejscu przechowywania dokumentujących ją okazów i ich sygnatura, tj. skrót instytucji, w której przechowywane są okazy, numer kolekcji i numer okazu.

W uchwale podkreślono, że z uwagi na specyficzny charakter geologiczno-paleontologicznych kolekcji dokumentalnych i ich rolę dla prac naukowych, niewskazane jest zbytnie ich rozpraszanie. Kolekcje te powinny być gromadzone w ośrodkach mających rozbudowaną lub rozbudowującą się sieć geologicznych placówek naukowych, powinny one być udostępniane we własnym lokalu danej placówki i tylko w rzadkich wypadkach placówka może wyrazić zgodę na wypożyczenie części lub całości żądanej kolekcji. Zwrócono też m. in. uwagę na duże trudności zarówno kadrowe, finansowe, jak i lokalowe, co bardzo utrudnia, a czasami wręcz uniemożliwia prowadzenie jakichkolwiek prac porządkujących kolekcje dokumentalne.

Treść uchwały komisji zostanie przekazana m. in. Zarządowi Głównemu Polskiego Towarzystwa Geologicznego oraz rozesłana do wszystkich placówek naukowych ze zbiorami geologiczno-paleontologicznymi. Ponadto będą one opublikowane w „Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego”. Należy mieć nadzieję, że uchwały spotkają się z pełnym zrozumieniem i zostaną czynnie zaakceptowane przez instytucje naukowe, w których posiadaniu znajdują się kolekcje dokumentalne i wpłyną na ochronę zbiorów naukowych stanowiących wspólne dobro nauki o nieprzemijającej wartości naukowej.

Zarząd Sekcji Paleontologicznej PTG podjął decyzję o konieczności kontynuowania prac zmierzających do realizacji tych uchwał. W tym też celu na rozszerzonym posiedzeniu zarządu sekcji w dniu 12 III 1976 r. w Muzeum Ziemi PAN powołano na okres 4 lat trzynastoosobowy Zespół do spraw Kolekcji Geologiczno-Paleontologicznych, rekrutujący się z przedstawicieli różnych placówek o profilu geologiczno-

-paleontologicznym: Uniwersytetu Warszawskiego (prof. dr W. Barczyk), Muzeum Ziemi PAN (dr. T. Maryańska), Instytutu Geologicznego (mgr J. Zwierz), Zakładu Paleozoologii PAN (dr M. Kiepusa), Ogródu Botanicznego PAN (mgr A. Piotrowski), Uniwersytetu Jagiellońskiego (mgr Z. Unrugowa), Zespołu Pracowni ZNG, Kraków (mgr Z. Martini, dr S. Czarniecki), Akademii Górniczo-Hutniczej (mgr H. Horzemska), Uniwersytetu Wrocławskiego (mgr J. Gorczyca-Skała), Muzeum Okręgowego w Częstochowie (mgr A. Skalski). Przewodniczącym tego zespołu został dr S. Czarniecki.

Zadaniem zespołu, nałożonym przez Zarząd Sekcji Paleontologicznej przy PTG, będzie:

1) czuwanie nad realizacją poszczególnych punktów uchwały Komisji Geologicznych Kolekcji Dokumentalnych;

2) opracowanie wykazu instytucji i rodzaju gromadzonych przez nie zbiorów geologiczno-paleontologicznych;

3) podanie do ogólnej wiadomości przez członków zespołu, w formie publikowanej, zakresu gromadzonych zbiorów geologiczno-paleontologicznych w poszczególnych komórkach muzealnych;

4) czuwanie nad bieżącym publikowaniem przez poszczególne komórki muzealne katalogów zbiorów dokumentalnych, mające na uwadze przygotowanie, w możliwie bliskiej przyszłości, katalogu centralnego;

5) spowodowanie, by rozpoczęto inwentaryzację tych zbiorów, które dotychczas w instytucjach nie były katalogowane;

6) informowanie na bieżąco przewodniczącej Sekcji Paleontologicznej PTG o przebiegu prowadzonych prac, a każdorazowo składanie sprawozdania z działalności zespołu na dorocznym posiedzeniu Zarządu Sekcji Paleontologicznej PTG oraz na konferencji paleontologów.

Powołany Zespół do spraw Geologiczno-Paleontologicznej Kolekcji Dokumentalnych na podstawie ramowego programu prac, przekazanego przez Zarząd Sekcji Paleontologicznej PTG, opracuje szczegółowy program działania, mający na celu stopniowe realizowanie uchwał Komisji Dokumentalnych Kolekcji Paleontologicznych. Program ten zostanie przedstawiony na II Konferencji Paleontologów w Kielcach w 1976 r.

SUMMARY

Documentary geological-paleontological collections in research institutes and museums become more and more numerous. In order to prepare information about those collections, a Commission for Geological Documentary Collections was created at the Paleontological Section of the Polish Geological Society. The Commission ended its activity by presenting proposals of regulations concerning the character and geological-paleontological significance of the collections, an obligation of making collections and their proper preservation and recording. A Geological-Paleontological Team created on 12th March, 1976, is in charge of carrying out the regulations. It will be the task of the Team, among other things, (1) to prepare an inventory of the institutions making collections, (2) determining the range of subjects covered by collections in various museum sections, (3) seeing to the publication of the catalogues of the documentary collections by proper museum sections, and (4) supervising the inventories of the collections.

РЕЗЮМЕ

В научных институтах и музеях все возрастает количество геолого-палеонтологических коллекций. С целью составления информации по этим коллекциям в 1974 г. в Палеонтологическом отделении Польского геологического общества была создана на протяжении одного года Комиссия геологических коллекций. Итогом работ Комиссии был проект постановлений относительно характера и значения геолого-палеонтологических коллекций, обязательного порядка их пополнения, хранения и регистрации. Выполнением постановлений будет заниматься Группа по геолого-палеонтологическим коллекциям, созданная в 1976 г. Задачей этой группы является составление перечня учреждений, ведущих коллекции, определение объемов собраний в отдельных заведениях музейного типа, указания по публикации каталогов коллекций музеями и по регистрации собраний.